

הצעת חוק עמדות שמירה לעובדים בענף השמירה והאבטחה

עמדת המדד-תמיכה חלקית

■ עיקרי החוק

מעביד של עובד בענף השמירה והאבטחה יעמיד לרשות העובד עמדת שמירה מוצלת ומחוממת ולא ימנע ממנו את השהות בעמדה במהלך העבודה, אלא אם כן הוכיח המעביד שביצועה הרגיל של העבודה אינו מאפשר שהות בעמדה, ובמידה שאינו מאפשר.

■ תמצית חוות הדעת

הצעת חוק זו מהווה התערבות מוצדקת ביחסי עובד-מעביד בשל עודף היצע בתחום השמירה נכון למועד כתיבת החוק הגורמת להעסקה בתת תנאים של עובדי השמירה. במיוחד כשמדובר במדינת ישראל כמעסיק.

לאור כשל השוק הזמני אנו ממליצים לקבל את הצעת החוק אך לשנותה להוראת שעה לעשר שנים ולא לחוק קבוע.

■ פרטים טכניים על הצעת החוק

ז. הצעה זו היא חקיקה חדשה

ח. הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת השמונה-עשרה על ידי חבר הכנסת דניאל בן סימון וקבוצת חברי הכנסת (פ/3110/18), על שולחן הכנסת התשע-עשרה על ידי חבר הכנסת דב חנין וקבוצת חברי הכנסת (פ/347/19) ועל ידי חבר הכנסת איתן כבל וקבוצת חברי הכנסת (פ/925/19), ועל שולחן הכנסת העשרים על ידי חבר הכנסת דב חנין וקבוצת חברי הכנסת (פ/297/20).

ט. ההצעה הנדונה הוגשה ביום י"ד בסיוון התשע"ה – 1.6.15 על ידי איתן כבל, דב חנין, מנואל טרכטנברג, דניאל עטר, מיקי לוי, איציק שמולי, נחמן שי, יואל חסון, מיקי רוזנטל

■ רקע

שוק העבודה בישראל נחשב ברובו לשוק משוכלל אך לאור העלייה המאסיבית מברית המועצות ואתיופיה בשנות ה-90 ולאור כניסה מאסיבית של מסתננים, בכל מה שקשור לעובדים בלתי מקצועיים, קיים עודף היצע בשוק.

ייתכן ובמקרה של ביטול שכר המינימום עודף היצע זה היה מתבטל אך כמות המשרות המוצעות לעובדים בלתי מקצועיים בשכר מינימום כיום אינן מספיקות לביקוש.

כך למשל, 35% מבין המועסקים בקרב עולי אתיופיה בגילאי 22-64 הינם עובדים בלתי מקצועיים⁹.

בישראל מועסקים כ-120,000 עובדי קבלן בענפי ניקיון שמירה ואבטחה. מחצית מהם (כ-59,000 עובדים) הינם עולים שעלו משנת 1990 ואילך. שיעור זה של עולי 1990 ואילך בקרב עובדי הקבלן גבוה במידה ניכרת משיעורם בכלל האוכלוסייה כ-12.2%¹⁰.

המשמעות היא שככל הנראה לאחר שיושלם באופן סופי הליך הטמעת העולים החדשים בארץ (ככל הנראה חילוף זור) כמות העובדים הבלתי מקצועיים מאוכלוסייה זו תפחת והלחץ על המשרות הפנויות יקטן אך כרגע ישנו מצב חריג המחייב את המדינה להגן על העובדים באוכלוסייה זו במידה והיא מזהה ניצול של המצב על ידי המעסיקים.

▪ השפעה תקציבית

בהצעת החוק אין התייחסות להשפעה התקציבית. להצעה צפויה הוצאה תקציבית חד פעמית על מנת לבנות עמדות שמירה בארגונים ממשלתיים.

▪ פיזיבליות אכיפה

יכולת האכיפה מותנת בחיזוק מערך הפקחים של משרד הכלכלה, עם זאת נראה כי רוב המעסיקים הגדולים יקיימו את החוק גם ללא איומי אכיפה.

▪ התאמה לערכי המדד

עקרונית הצעת חוק זו אינה עומדת בערכי המדד שכן מדובר בהתערבות בוטה ביחסי עובד-מעביד.

עם זאת כפי שהוסבר לעיל מדובר על מצב זמני של עודף היצע בשוק העובדים הבלתי מקצועיים שמאפשר למעסיקים לזלזל בתנאי התעסוקה של העובדים באופן שלא היה קורה במצב של משק מאוזן.

⁹ אברהם וולדה-יצחק ופרופ' ג'ק חביב, נתוני תעסוקה של עולי אתיופיה בגילים 22-64 בשנים 2007-2009, מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל, פברואר 2010.

¹⁰ העסקת עולים עובדי קבלן ונותני שירותים, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, פברואר 2011

אם כך, ניתן להצביע כאן על כשל שוק שמחייב התערבות ממשלתית.

לנ"ל יש להוסיף 2 רבדים נוספים:

א. אחריות המדינה כלפי העולים החדשים, כחלק מהאינטרס המוצהר של המדינה לעודד עליה באופן אקטיבי למדינה יש אחריות כלפי המצב שנוצר בשוק התעסוקה, במיוחד כשהמדינה כופה שכר מינימום, מאפשרת העסקה של מסתננים ומגבירה את הלחץ על המשרות הפנויות.

ב. המדינה היא המעסיק הגדול ביותר במשק של עובדי שמירה אבטחה וניקיון, בין אם באופן ישיר ובין אם באופן עקיף (באמצעות עובדי קבלן). ניתן להגדיר את המדינה כמונופסון של שירותים אלו ובכך היא מנציחה לכלל המשק את כללי ההעסקה. מכיוון שהמדינה אינה מונעת משיקולים של רווח והפסד ומכיוון שהיא מונופסון בתחום ניתן לומר שגם מצד המעסיקים לא מדובר על שוק עבודה משוכלל במגזר זה.

בהתאם לנ"ל נוצרו בחלק מהמקומות מצבים שמזכירים עבדות מודרנית כשלעובדים אין חלופות פרנסה ואין אפשרות להתמקח על תנאי העסקתם.

מן הסתם, לא מדובר במצב אידיאלי אך לא נראה שיש אפשרות ריאלית לפתור אותו בעשור הקרוב. עם זאת, המינימום המתחייב הוא לשמור על תנאי העסקה נאותה, כפי שניתן ללמוד אפילו מתנאי ההעסקה של עבד עברי.

סיכום: החוק המוצע מהווה התערבות סבירה בתנאי ההעסקה של עובדים במגזר השמירה והאבטחה לאור כשל השוק הזמני. אנו ממליצים לקבל את הצעת החוק אך לשנותה להוראת שעה לעשר שנים ולא לחוק קבוע.